

"המעט שאנו, החיים, יכולים לגמול לחברינו המתים -
הוא הזיכרון ההולך אחריהם ואיתנו"
יצחק רבין

שלמה (סם) שטרן Shlomo (Sam) Stern

9.3.1939 – 12.1.1912
כ"ב טבת תרע"ב – י"ח אדר תרצ"ט

חוקר: עומר אורליאן
תאריך: 2023

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

ארגון המתנדבים 'לתת פנים לנופלים', עוסק בהנצחה של חללי מערכות ישראל ונפגעי פעולות איבה, אשר נפלו טרם קום המדינה ובמלחמת השחרור.

מתנדבי הארגון עוסקים בקידום תוכניות ופעולות הנצחה שונות. עיקר תשומת הלב מופנה להשלמת פרטי חייהם של חיילים עלומים, אשר מצבותיהם חסרות מידע וקורותיהם ותמונותיהם, באתר יזכור של משרד הביטחון, חסרים. רובם של אותם חיילים עלומים הינם ילידי אירופה, נצר אחרון למשפחתם, שרידי וניצולי שואה או חיילים בודדים מארצות ערב. לחלקם אין קבר או מצבה לפקוד וסיפור חייהם הוא היחיד שמנציח זכרם.

לצורך השלמת סיפור חייהם החסר, נוברים החוקרים, בארכיונים בארץ ובחו"ל, מנסים לאתר בני משפחה וחברים ולדלות כל קצה חוט ומידע שיכול להוביל להשלמת סיפור חייהם החסר ובעיקר תמונת פניהם.

המסמך הזה, הינו סך המסמכים שנמצאו אודות החייל אשר אפשרו למעשה, סיפור קורותיו והשלמת סיפור חייו שהיה חסר.

שלמה (סם) שטרן – דף נופל

מקור: אתר יזכור משרד הביטחון – קישור לדף הנופל של החייל

תיאור :

בדף החייל חסרים הפרטים הבאים :

שמות ההורים, מקום לידה מדויק,

תאריך עליה, פרטים נוספים אודותיו.

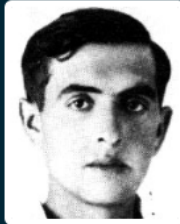
החקר יגלה כי תאריך לידתו שגוי.

ההגנה

נפל ביום י"ח באדר תרצ"ט (09.03.1939)
בן 25 בנופלו
מקום מנוחתו בית העלמין גינוסר (חלקה צבאית)

טוראי
שלמה (סם) שטרן
הדלקת נר לזכרו

סיפור חייו

נולד כ"ח בטבת תרע"ד (26.1.1914) בפולין. כשהיה בן 12 היגרה משפחתו לטורונטו שבקנדה ושם סיים את חוק לימודיו בבית ספר גבוה. בטורונטו הצטרף לאגודת "פועלי ציון" ומאוחר יותר הצטרף ל"החלוץ". הוא עשה את הכשרתו במיניאפוליס שבארצות הברית ומשם עלה לארץ-ישראל בשנת 1933 בקבוצת חלוצים אמריקאים. עם קבוצתו עשה את הכשרתו בדגניה ב' ולאחר זמן מה יצא את המקום והשתקע עם כמה חברים במושב כפר יחזקאל. ב-1936 הצטרף לקיבוץ גינוסר ועד מהרה השתלב בעבודה ובחיי החברה במקום. היה חבר פעיל ומסור בקיבוץ, מלא חדוות-חיים ושופע אופטימיות גם ברגעים קשים. בימי מאורעות הדמים שנפתחו באפריל 1936 כשתכפו מעשי האיבה מצד הערבים ניסתה משפחתו של שלמה שנשארה בחוץ-לארץ להשפיע עליו לחזור לקנדה אך הוא דחה בתקיפות את כל הפניות ואף סירב להשתמש בכרטיס ההפלגה ששלחה לו המשפחה. במכתבו לאחיו כתב אז בין השאר: "... איך תוכל לתבוע ממני בתנאים כאלה לעזוב את הארץ?... כיצד אבאר את צעדי זה לילדיכם ולילדי? האספר להם שזנחתי את ארץ עתידנו בשעת מלחמתה כדי לחיות חיים יותר נוחים ויותר טובים בגלות?". בליל י"ח באדר תרצ"ט (9.3.1939), בעמדו כנוטר על משמרתו בקיבוץ גינוסר, תקפה קבוצת פורעים ערבים את הקיבוץ ושלמה נהרג מהתפוצצות רימון יד שניסה לשלוף נצרתו ולהניס את התוקפים. הוא נטמן בבית העלמין של גינוסר.

סיפור חייו

הקדשות וזיכרונות

מקום מנוחתו

הנצחה באנדרטאות

דפדוף בסיפורי הנופלים

לפי א-ב לפי תאריך נפילה

הקודם הבא

"כִּי מֵיָדִי דַבְּרִי בּוֹ זְכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

צילום הקבר כיום (מצבה צבאית), בית העלמין של קיבוץ גינוסר
מקור הצילום: ברכה אלוני, ארכיון קיבוץ גינוסר
תיאור: במצבת הקבר חסרים פרטי הוריו, מקום לידתו המדויק, תאריך העלייה.
החקר יגלה שתאריך הלידה הרשום ככל הנראה שגוי.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

צילום הקבר בעבר, בית העלמין של קיבוץ גינוסר
מקור הצילום: אוסף Albert Jessel, באדיבות הארכיון היהודי של אונטריו.
תיאור: במצבת הקבר מופיע מקום לידה מדויק (לגו = העיירה Lagow בפולין) ותאריך הלידה המקורי.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

תאריך הלידה המקורי שלמה (סם) שטרן

מקורות: ארכיון קיבוץ גינוסר + המצבה המקורית

במידה ותוחלף המצבה, האם יש אפשרות לשמור על הכיתוב המיוחד שיש עליה עכשו (איננו יודעים מי ניסח את הטקסט) ולהעבירו למצבה הצה"לית?

הכיתוב הוא:

פ.ג.
שלמה שטרן

נולד כ"ב טבת תרע"ב
בעיירה לגו - פולניה

גן נעול אדם
נתק החוט

גינזור י"ח אדר תרצ"ט
ת.ג.צ.ב.ה.

תאריך הלידה המקורי
שהשתבש בהקמת
המצבה החדשה
מקום הלידה: לגו
(לגוב – בפולנית Łagów),
אומת ע"י קרובת משפחתו

קיבוץ גנוסר

מיקוד 14980, טל' 04 6798850, פקס 04 6798887

26.6.2001

לכבוד
היחידה להנצחת החייל
חיפה

פקס 8301120

שלום רב,

בבית הקברות שלנו קבור חלל צה"ל שלמה שטרן ז"ל, שנפל בשירות ההגנה בתאריך 9.3.1939 ואין לו מצבה צה"לית. במשך כל השנים מאז ועד עתה, לא היה לנו כל קשר עם איש מבני משפחתו. ידוע לנו רק שהיה לו אח בכור - משה בקנדה, איתו התכתב כשהגיע לגנוסר. שלמה נולד בפולין, אך בגיל צעיר עבר עם אחיו לקנדה. בשנת 1933 עלה ארצה עם קבוצת חלוצים. לגנוסר הגיע ב-1936 וכאן נהרג מרימוני יד שהתפוצץ בעמדת השמירה. אנו מתלכטים האם זכותנו (לא כמשפחתו) להחליף את המצבה שלו למצבה צה"לית, ובכך לתת לו (אם כי באיחור) את הכבוד הראוי לו כחלל צה"ל (יש שנים שביום הזכרון לא שמים פרחים על מצבתו מטעם צה"ל).

במידה ותוחלף המצבה, האם יש אפשרות לשמור על הכיתוב המיוחד שיש עליה עכשו (איננו יודעים מי ניסח את הטקסט) ולהעבירו למצבה הצה"לית?

הכיתוב הוא:

פ.ג.
שלמה שטרן

נולד כ"ב טבת תרע"ב
בעיירה לגו - פולניה

גן נעול אדם
נתק החוט

גינזור י"ח אדר תרצ"ט
ת.ג.צ.ב.ה.

נודה לכם אם תעזרו לנו להתלבט בבעיה רגישה זו, עקב נסיונכם הרב בבעיות כאלו.

רצ"ב פרטיו האישיים כפי שמופיעים במערך תקשורת מל"ן.

בברכה,

אריה דגן – מנהל קהילה
קיבוץ גנוסר

העמק: ברכה אלוני – הנצחה, קיבוץ גנוסר

"כִּי מֵדֵי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

כרטיס הפלגה של שלמה (סם) שטרן - אימות לתאריך הלידה – 12.1.1912

מקור : National Archives and Records Administration collection via Ancestry.com

STEAMSHIP TICKET TRANSIT-BLANKET BOND.
3103/7-G
Date **Oct. 15, 1933.** Serial No. **0199**

MANIFEST Part of **Niagara Falls, N.Y.**

Family name **STERN** Given name **SAM** Accompanied by **David Weiss admitted**

SS Ticket Transit Blanket Bond and SOLOMON BORKOWSKY adm. SS Transit

C. I. V. No.	Place and date of issue	Section and subdivision	Quota country charged	R. P. No.
		Act of 1924: 3-3		R. P. No.
Place of birth (town, county, etc.)	Age	Yrs.	Sex	N. S.
Legow, Poland	21	3	Male	Occupation
Language or exemption	Race	Nationality	Last permanent residence (town, country, etc.)	
English	Hebrew	Canada	306 Crawford St., Toronto, Ont.	
Name and address of nearest relative or friend in country whence alien came				
Brother: Morris Stern, 306 Crawford St., Toronto, Ont., Canada.				
Ever in U. S.	From	To	Where	Passage paid by
Yes	July 1933	8/28/33	Minneapolis, Minn.	Self.
Destination, and name and complete address of relative or friend to join there in transit to				
Dagania, Palestine (Agricultural colony) via New York, N.Y.				
Money shown	Ever arrested and deported, or excluded from admission		Purpose in coming and time remaining	
\$65	No	No	Transit-6 days.	
Head tax status	Height	Complexion	Hair	Eyes
SS TICKET	5 Ft. 2 in.	Dark	Blk	Bro
Distinguishing marks				
None.				
Port and date of landing, and name of steamship			Gen. Inv. Identification card No.	
Halifax, N.S., 11/19/36 Megantic.				
Records by	Previously examined at	Date	Previous disposition	Arrived by
AP	See Niagara Falls, NY	File 3402/6-3	Adm. SS Ticket Transit Bond	NRAB

U. S. DEPARTMENT OF LABOR, Immigration Service. FORM 546. 14-2140

DISPOSITION BEFORE U. S. I.

Deferred for and date	Rejected as and date	Visitor 514 No.	Inspector S. S. Use Line
			9756-11
Date appealed	Decision and date	Date admitted	File No.
		Steamship	Ticket issued at and date
		Vulcania	Toronto, Ont. 10/14/33

MEDICAL CERTIFICATE

Afflicted with **WAIVED**

Part of body afflicted

[Signature]

REMARKS AND INDORSEMENTS
Born Jan. 12, 1912. Canada passport 65945 issued at Ottawa, Ont.
 on 9/30/33 valid to 9/30/38.
 3rd class. Ship sailed 10/21/33 at 11 PM.

[Signature] Signature of alien.
[Signature] Inspector

U. S. DEPARTMENT OF LABOR, Immigration Service. FORM 546. 14-2140

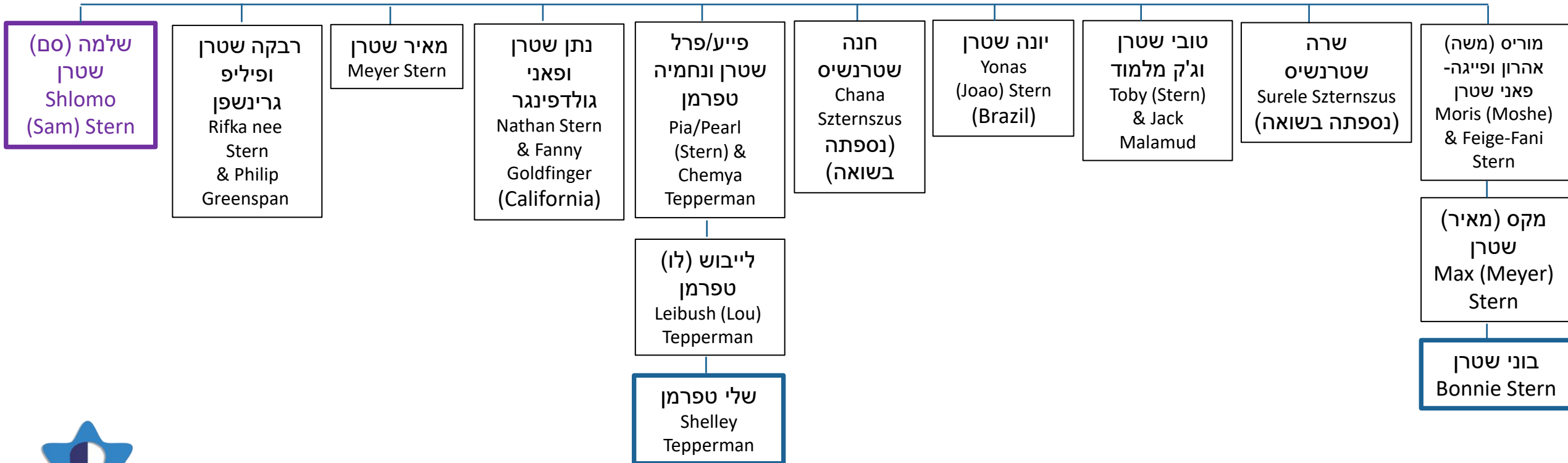
"כי מדי דברי בו זכר אִזְכְּרֵנוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

אילן יוחסין למשפחת שטרן

מקור: הוכן ע"י החוקר ע"ב עץ משפחה שהתקבל מקרובת משפחה + ראיון

שם המשפחה באירופה היה שטרנשיס, לאחר ההגירה לצפון אמריקה קוצר השם ל"שטרן".

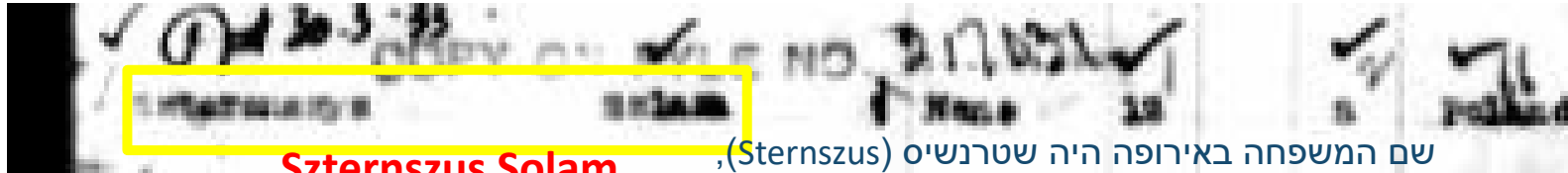
לייבוש ורחל
שטרנשיס
Leibusz and
Rachel
Sternszus

"כִּי מֵיָדֵי דְבָרֵי בּוֹ זָכָר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

רישום הגירה לקנדה
 מקור: All Canada, Incoming
 Passenger Lists, 1865-1935
 (Ancestry.com)

שלמה, תמונה משנותיו בפולין
 מקור: באדיבות המשפחה

Sztarnszus Solam

שם המשפחה באירופה היה שטרנשיס (Sternszus),
 לאחר ההגירה לצפון אמריקה קוצר השם ל"שטרן".

Handwritten notes	Relationship	Age	Sex	Origin	Language	Religion	Other	Yes/No	Yes/No	Yes/No	Yes/No	Relationship
Handwritten notes	Daughter	11	F	Poland	Polish	Polish	-	-	No	Yes	No	Father
Handwritten notes	Daughter	9	F	Poland	Polish	Polish	-	-	No	Yes	No	Father
Handwritten notes	Son	7	M	Poland	Polish	Polish	-	-	No	Yes	No	Father
Handwritten notes	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten
Handwritten notes	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten
Handwritten notes	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten
Handwritten notes	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten	Handwritten

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

טורונטו, קנדה, בין השנים 1930-1933

מקור: ארכיון קיבוץ גינוסר ומקורות משפחתיים

באדיבות קרובת משפחה

מארכיון קיבוץ גינוסר

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

טורונטו, קנדה, בין השנים 1929-1933

מקור : Ontario Jewish Archives

Ontario Jewish Archives
Permission to publish required - ojainquiries@ujafed.org

שלמה, אחיו הבכור ומשפחתו –

1929

שלמה אמצעי עליון

Ontario Jewish Archives
Permission to publish required - ojainquiries@ujafed.org

שלמה ואחייניו – 1933

שלמה אמצעי בשורה העליונה

Ontario Jewish Archives
Permission to publish required - ojainquiries@ujafed.org

סניף החלוץ – 1933

שלמה, שלישי משמאל בשורה העליונה

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

טורונטו, קנדה, בין השנים 1929-1933

מקור : Ontario Jewish Archives

שלמה וחברים – 1932
שלמה שני משמאל

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הבית בו גדל שלמה סם שטרן בטורונטו, קנדה, בין השנים 1923-1933

מקור : באדיבות המשפחה

כתובת הבית

306 Crawford Street Toronto

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

Steinwurtzel Abram 215 Major pdlr
 Steinwurtzel Rebecca 215 Major hswfe
 Stein wurtzel Rose 215 Major stenog
 Stekals Percy 153 Markham tr
 Stekel Bessie 420 Manning no
 Steko Lissie 61 Major tr
 Steinick Rebecca 1862 Danforth hswfe
 Stepak Harry 284 Grace pdlr
 Stepak Sarah 284 Grace hswfe
 Sterling Jack 289 Manning av bkr
 Sterling Max 636 Collage fish str
 Sterling Minnie 389 Manning hswfe
 Sterng P 62 Grange av hswfe
 Sterling Joseph 331 Markham bkr
 Sterling Gilbert 331 Markham wks bkry
 Sterling Rose 331 Markham bkpr stenog
 Sterling Eva 331 Markham hswfe
 Sterling Joseph 331 Markham bkr
 Stern Abram 161 University av clk opr
 Stern Beale 90 Robert hswfe
 Stern Benjamin 30 Robert
 Stern Fanny 49 Baldwin wks mltry
 Stern Fanny 306 Crawford
 Stern George 224 Palmerston av mns
 cithng str
 Stern Harry 533 Crawford rdy wr str
 Stern Harry 898 Danforth av cithng str
 Stern Hyman 89 Beatrice jobber
 Stern Jennie 171 University av hswfe
 Stern Louis 107 St Patrick no trd
 Stern Max 606 Manning av thre pro
 Stern Milly 126 Huron hswfe
 Stern Morris 306 Crawford slk drvr
 Stern Morris 126 Huron drsmkr
 Stern Morris 606 Manning
 Stern Percy 1048 Bloor w wks fur
 Stern Rose 606 Yonge hswfe
 Stern Rose 812 Yonge thr pro
 Stern Samuel R 306 Crawford mlk vndr
 Stern Sara 224 Palmerston hswfe
 Stern Sarah 89 Beatrice hswfe
 Sternberg Amy 73 St Clair e ducng in-
 struo
 Stern Anne 331 Shaw wks mltry
 Sternberg Dora 209 Glenholme hswfe
 Sternberg Elsie 231 Shaw hswfe
 Sternberg Moses 45 Rusholme rd metal
 dir
 Sternberg Samuel 209 Glenholme thre
 pro
 Sternberg Sam 331 Shaw confy
 Stessel Yetty 285 Dundas w hswfe
 Straf Bernard 26 Baldwin ins agt
 Straf Zaida 26 Baldwin hswfe
 Strasberg Celia 66 Bellevue av
 Strasberg Dinah 66 Bellevue av wks
 mltry
 Strasberg Jenny 66 Bellevue av wks
 mltry
 Strasberg Nathan 66 Bellevue av
 Strasburg Abraham 769 King w
 Strashin Bertha 991 Kingston rd studd
 Strashin Samuel 991 Kingston rd confy
 Strathman Doris 459 Palmerston av fnsht
 Strathmore Eva 459 Palmerston av fnsht
 Strausberg Annie 182 Penderith hswfe
 Strausberg Louis 182 Penderith wks mltry
 Straus Annie 114 Roxton rd
 Straus Betty 670 St Clair w
 Strauss Carl 137 Belwoods av contr
 Strauss Harry 163 Borden drsmkr
 Strauss Harry 113 Oxford tr wks
 Strauss Harry 137 Belwoods av studd
 Strauss Hymen 23 Bellevue pl cakmkr
 Strauss Ida 137 Belwoods av bkpr
 Strauss Jack 114 Roxton rd
 Strauss Lena 44 Heydon py rd hswfe
 Strauss Minnie 163 Borden hswfe
 Strauss Minnie 113 Oxford hswfe
 Strauss Nathan 44 Heydon pk rd barr
 Strauss Rachael 23 Bellevue pl hswfe
 Strauss Rose 137 Belwoods av
 Strauss Samuel 45 Northcliffe Blvd dent
 Strauss Theresa 45 Northcliffe
 Strausberg Louis 750 Queen e
 Streisberg Anne 168 Beverley
 Streisberg Celia 221 Markham wid
 Streisberg Morris 158 Beverley prsr
 Streisberg Rose 221 Markham drsmkr
 Striefield Anne 248 Palmers.on av hswfe
 Striefield Carl 45 Augusta av samn
 Striefield Louis 248 Palmerston av juk
 dir
 Striefield Moses 248 Palmerston av juk
 dir
 Striefield Sadie 45 Augusta av hswfe
 Striefield Sadie 248 Palmerston av
 Striefield Sophie 248 Palmerston av
 Strom Esther 11 Borden
 Strom Ida 122 Markham hswfe
 Strom Kasriel 279 Augusta av pistr
 Strom Kiva 122 Markham icemn
 Striefield Louis 248 Palmerston av juk
 Strom Morris 11 Borden drsmkr wks
 Strom Sarah 856 Shaw hswfe
 Stromberg Becky 966 Dundas w mltry
 Stromberg Ben 966 Dundas w clk
 Stromberg David 966 Dundas w fur
 Stromberg Dora 966 Dundas w
 Stromberg R J 167 Church elect
 Stross Annie 114 Roxton rd hswfe
 Stross Jack 114 Roxton rd opr
 Strossner Bessie 120 Roxton rd hswfe
 Strossner Isadore 120 Roxton rd thr wks
 Strye Fay 100 Vanaulcy opr
 Strye Israel 100 Va
 Strye Pauline 100
 Stuchen J M 8 W
 Studnitz Fred 60 E
 Studnitz Ida 60 Do
 Studnitz Miriam 60
 Stulberg 36 Cecil I
 Stulberg Anne 80 E
 Stulberg Benjamin
 (Stulberg Co
 Stulberg Benj 1014
 Stulberg Jenny 50
 Stulberg Louis 33
 Stulberg Mary 33 Oxford
 Stulberg Nora 33 Oxford slsdy
 Stulberg Rosie 200 Augusta av
 Stulberg Sam 290 Augusta av thr

רישום בספר הטלפונים המקומי מציין את מקצועו כחלבן.
 בני משפחתו ציינו שעבד כנהג משאית חלב בעסק של אחיו.

Stern Rose 812 Yonge thr pro
 Stern Samuel R 306 Crawford mlk vndr
 Stern Sara 224 Palmerston hswfe

העליה לארץ ב-8.11.1933 באניה וולקניה

מקור: ארכיון המדינה

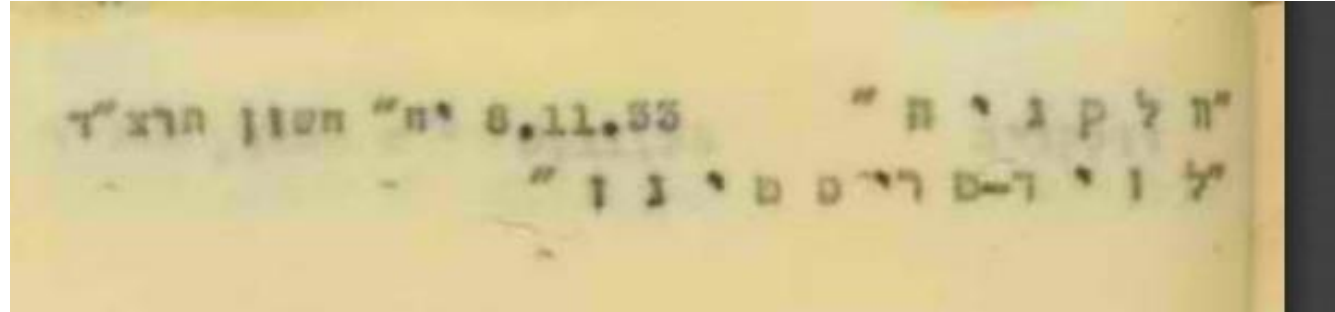
SIX YOUNG TORONTO JEWS TO PIONEER IN PALESTINE

Four Will Work on Communal
Farm, Others Go to
Tel Aviv

Not Using German Line

"Leaving Toronto on the 15th, we shall sail from New York on the 21st of this month on the Italian liner. S.S. Vulcania. Incidentally, the pioneer organization used to patronise a German line, but that is out of the question now. There will be about 35 pioneer immigrants—gathered from all parts of the United States and Canada—who will live collectively on farms and in cities under the Palestine Labor Federation.

238.	סקובסקי	שכל	55	א"י
239.	"	קלרה	48	"
240.	"	פריץ	10	"
241.	"	מנפרד	15	"
242.	פולובניק	אליה	25	א"י
243.	עמנואל	עמנואל	20	א"י
244.	פולובניק	עמנואל	25	א"י
245.	פולובניק	אמקור	25	א"י
246.	עמנואל	סימון	25	א"י
247.	"	פיג	25	"
248.	עמנואל	אולדה	54	ד
249.	"	אברהם	9	"
250.	חאין	ברקו	48	א"י
251.	"	זלינה	39	"

Ontario Jewish Archives

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

דגניה ב', 1934

מקור : Ontario Jewish Archives

שלמה, יחד עם חלוצים מקנדה
1934

שלמה אמצעי בשורה התחתונה

שלמה, יחד עם חלוצים מקנדה
1934

שלמה ראשון משמאל בשורה התחתונה

"כִּי מֵדִי דְבָרִי בּוֹ זְכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

לפני ההתיישבות בגינוסר, סביבות 1935.

מקור : Ontario Jewish Archives

שלמה שוכב מקדימה, בשורה
התחתונה.

בשורה העליונה, שנייה מימין היא
יעל, חברתו באותה עת.

"כִּי מֵדִי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

דברים לזכרו

מקור: חוברת זכרון מארכיון קיבוץ גינוסר, ראיון עם קרובת משפחה

• חבר אחד כתב כי שלמה נמנה עם המצניעים לכת, המרבים לעשות וממעיטים דיבורים, אשר מעשיהם פורצים את גבול יכולת הביטוי, כאותם אילנות אשר קולם לא נשמע משום שפירותיהם מעידים על טיבם. ולעיני מזדקרת דמותו: המסירות שבו לרעיון, לחברה, לעבודה ולהגנה, ההאבקות עם נפתולי חיים חברתיים ואישיים.

• חבר אחר ציין כי שלמה היה חבר טוב ואדיב, אחד מרבים, השלויים והעושים מלאכתם בענווה...את הנדרש ממנו קיים ללא תנאי, במסירות ובפשטות... יצא יום יום לעבודתו כשהעליצות אינה סרה ממנו, בידו האחת פת שחרית ובשניה מושכות הפרד אשר אתו עבד זמן רב במושבה וכך רכב במורד הגבעה, גוו שזוף ועל פניו חיוך. מסירות והתמדה היו תכונותיו. יחד עם כל החברים עבר תקופות משבר קשות בחברה וידע להתגבר ולהמשיך. בהיותו חבר בועדת סדור העבודה היה יורד ערב ערב ללשכת העבודה במושבה והיה נלחם כמעט בקנאות על מקומם של חברי גינוסר בעבודה... לרב היה עליז, לא אחת היה נשמע כשהוא שר, רוחו הטובה לא סרה מעליו גם ברגעים קשים.

• עוד חבר זכר את שלמה עם הרובה על השכם, שינל ארוך וקולפק, מתהלך לאט מסביב לחומה... סיפר כי דיברו הרבה באותם לילות על הכל, ובכל היה שלמה מגיב אם בצחוק או בכובד ראש... ביחוד התבלטה תכונת ההסברה לו עצמו ולחבריו סביב הויכוח על ההצטרפות, והוא לחם על דעתו בפקחות ובאומץ. יושר לב וראיה נכונה לכל היו תכונות נפשו.

• קרובת משפחה סיפרה כי בקרב בני המשפחה זכור כי היה אהוב ואהוד בקנדה.

"כִּי מֵדֵי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

תרגום מכתבו של שלמה לאחיו משה בקנדה, בו הוא מתעקש להישאר בארץ

מקור: ארכיון קיבוץ גינוסר

משה אחי היקר!

במכתבי הקודם הסברתי לכם באופן ברור את דעתי והכרתי, ואת סירובי המוחלט לעזוב את הארץ. הייתי בטוח שיוכן לכם מדוע אינני מסכים לעשות את הצעד הזה שהצעתם לי. במכתב זה ששלחתם אלי באחריות ובדאגה אויר, ובו אתם דורשים ממני לעזוב מיד את הארץ בשל המאורעות המתרחשים בה. לאיזו תשובה אתם מחכים ממני? כלום אתה מתאר לעצמך אחי היקר שיש באפשרותי לכתוב מכתבים מלאי שמחה בו בזמן שברחובות ירושלים, חיפה ותל אביב נשפך דמי נקיים, כאשר בישובי ארצנו המתחדשת נשפך דם חברים יקרים, ומדי לילה עלי ועל חברי לעמוד על המשמר לבל ישמיד אותנו תוקף.

וכלום אתה מעלה על דעתך שבזמן כזה אוכל לכתוב לך מכתבים משמחים או להסכים לבקשתך? איך תוכל לתבוע ממני בתנאים כאלה לעזוב את הארץ? כלום אוכל לחיות במצפון שקט בידעי שעזבתי את הארץ בשעה ששעריה סגורים, והארץ כולה במצב של גיוס, מעבירים אנשים מהערים לעזרת ישובי הספר, לבל ישנו מקרי- גבעת עדה וקרית חרושת, כיצד אבאר את צעדי זה לילדכם ולילדי? האספר להם שעזבתי את ארץ עתידנו בשעת מלחמתה, כדי לחיות חיים יותר נוחים ויותר טובים בגלות? ואם אספר להם האם לא יתבישו בי, והאם אתם חברי ומכירי כלום לא תתבישו בי?

לא, לא, אחי היקר! אני מבין מאוד את הרגשתכם בקוראכם יום יום בעתונות את הידיעות מא"י, אני מודה לכם מאוד עבור רצונכם למלט את נפשי מחזית האש, אבל דעו לכם שאת דרישתכם אינני יכול ואינני חושב לקיים, כאן אנכי

אשאר

לחיים ולמוות.

בנימוקך משה, שמרבית היהודים יוכרחו בין כך להשאר בגולה, כאשר הארץ לא תקלוט אותם- יש בזה אמנם הרבה מן האמת, אבל שמע את אשר אספר לך: לפני ימים מספר שוחחתי עם ידיד שבא לא"י מגרמניה בשנת 1932, ונטש בית הורים אמידים מלא טוב, הוא הראה לי מכתבים מהשנים ההם ובם מבקש ממנו אביו שישוב להמבורג ובל יזניח את הקרירה המחכה לו. הבן נשאר בשלו, נכנס כחבר לקבוצה עבד וחי בה. ובינתיים עם עלות הנאצים לשלטון בגרמניה, שונו מכתבי אביו תכלית שינוי. ומקץ שנתיים השיג הבן רשיון עליה עבור אביו, וכעת מזכיר אביו בשמחה את יום עלות בנו לא"י.

ומה שקרה בגרמניה ב-1933, מי יודע אם לא יקרה באמריקה או בקנדה ב-1940. המצב הנוכחי בארץ בודאי שיחלוף, זו אמונתנו! ושוב נוכל להקדיש את כל כוחותנו לעבודת בנין פוריה, ולבנין בית עבור העם הנרדף בכל העולם, ואני מאמין שכאן נוכל להגשים את שאיפתנו לחיים צודקים.

שלמה.

ובבא הכורת לכרות את נופי-
לו קול גרזנו יתערב
בקולות רנה של אחים עיפים
בשובם בשלוח מן הקרב.
(רחל)

"כִּי מֵדֵי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הנוטר שלמה שטרן הי"ד

מתברר עתה כי הנוטר שלמה שטרן, שמת בגינוסר אמש בחצות, לא נהרג בירי, כפי שנאמר בהודעה, אלא נפצע פצעי מות בהתפוצץ פצצת מילס כאשר ניסה לפרקה.

מודיעים רשמית: הלילה בשעה 1 אחר חצות נורו 8 יריות אל הנוטר שלמה שטרן, שהיה במשמר במושבה גינוסר שבגליל, והוא נהרג בו במקום.

ש ל מ ה ש ט ר ן

הודעה רשמית: הלילה ב-1 אחר חצות נורו 8 יריות אל הנוטר שלמה שטרן, שנמך בא במשמר במושבה גינוסר שבגליל, הוא נהרג בו במקום.

הודעה מאוחרת יותר אומרת: מתברר עתה, כי הנוטר שלמה שטרן, שמת אמש אחרי-חצות בגינוסר, לא נהרג ביריות, כפי שנאמר בהודעה קודמת, אלא נפצע פצעי-מות בשעת תאונה מהתפוצצות פצצת "מילס", כאשר הורץ את הנוצרת ממנה. סופרנו מודיע: קבוצת גינוסר הותקפה אמש, בין 1 ל-2 אחרי חצות, מצד הכביש. הנוטר רים השיבו אש והדפו את המתקיפים.

נורו יריות גם אל שבונת אתוה, אל מצפה ואל חטין.

שלמה שטרן

שוטר. בן 24. מקאנאדה. נהרג כתאונת פצעה על משמרתו במושבה גינוסר בגליל, י"ט אדר תרצ"ט (10.3.1939).

תאריך הפטירה שגוי (ב-1 בלילה ולכן זה עדיין י"ח באדר)

כתבות מהעיתונות אודות נפילתו

מקור: עתונות יהודית היסטורית

הנוטר שלמה שטרן
נהרג בפירוק פצצה

עכשיו נתברר שהשוטר שלמה שטרן
(שנהרג בליל ה' בגינוסטר) לא נהרג ב-
ריות — כפי שנאמר בהודעה של אתמול
לפני הצהרים — אלא נפצע פצע-מוות
בהתפוצץ פצצת-מילס כשהוציא את הפח
ממנה.

הצפה, 10.3.1939

למות שלמה שטרן ז"ל
עכשיו נתברר שהשוטר שלמה שטרן
לא נהרג ביריות כפי שנאמר בהודעות
של אתמול לפני הצהרים אלא נפצע
פצעי מות בהתפוצץ פצצת "מילס",
כשהוציא את הפח ממנה.

הארץ, 10.3.1939

כתבות עיתונות אודות נפילתו

מקור: משפחת שטרן, MyHeritage

TORONTO, March 13 -Sam Stern, 26-year-old Toronto Hebrew, was killed during Arab-Jewish hostilities in Palestine last week, it was revealed in word received here by relatives. Stern was one of a party of six Toronto men who went to Palestine in 1933 as part of a settlement plan for Jews. Young Stern was married only a year ago to one of the girl colonists in Palestine. His widow cabled the news of the death. For a time Stern served as a special police officer in Palestine and later worked as a chauffeur for British army officials.

Toronto Man Slain In Palestine Fight

TORONTO, March 11. -Sam Stern, former Toronto resident, was killed in Palestine yesterday according to a cable received from his widow here today.

Details of Stern's death were unknown. The cable, sent to members of the Stern family here, said, "Sam killed defending nation."

A brother of the slain man said Stern, 26, went to Palestine in October, 1933, and expressed the belief he was killed by Arab terrorists while defending the Jewish colony of Genossar, near Gallilee. Stern and his wife, who is 23, were members of the colony. They were married there 18 months ago.

דבר מותו של שלמה וסיפור חייו פורסמו בהרחבה בעיתונות המקומית בקנדה. בכתבות מסופר על מעורבות אביו במסגרת ארגון פועלי ציון, הגירת המשפחה לקנדה בהיותו בן 12, וחינוכו בבית הספר היסודי Givens Street School ובית ספר תיכון ללימודי ערב Harbord Collegiate. שלמה למד ראיית חשבון אך החליט לקחת חלק בפיתוח הארץ והוכשר כחקלאי.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֵנו עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

אנדרטת התנועה הקיבוצית

מקור: Wikimedia Commons

שמו של שלמה מונצח באנדרטת יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית שביעות מנשה.

באתר זה מונצחים בעצב וכבוד שמותיהם של חללי הקיבוצים לדורותיהם שנפלו במערכות ישראל

"נתנמים והאמינים אנשי העבודה והשולם אשר נלחמו מאזי' ותמורה וחרופים נפסו על כבוד ישראל ועל אדמת ישראל"

יאה זכרם שמור עמנו לעד

המסגרת מונחלת לבי תוקמות

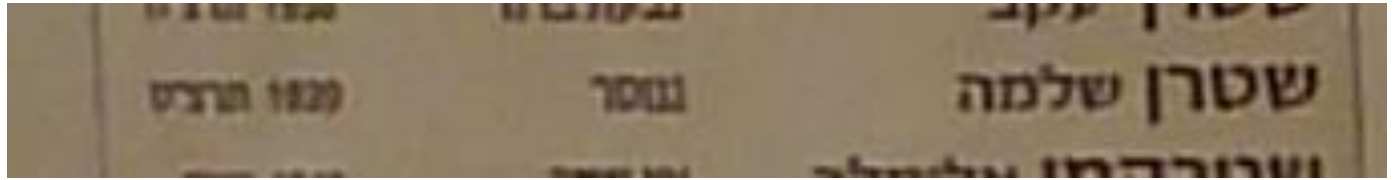
המדינה בדרך

ראשית התיישבות הקיבוצית

במטרה על הנתן קיבוץ חל חי חזק 1920

נמל דרכו יבירה טוקר יעקב מונטר בנימין צ'יזיק שניאור שמושיק שניאור שר אהרון שרף זאב וולף יסר טרומפלדור

1948	1950	1952	1954	1956	1958	1960	1962	1964	1966	1968	1970	1972	1974	1976	1978	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)